

גמ' חולין (טז.) - תלוש ולבסוף חיברו

רב דניאל שטיין

א. ס' תפארת יעקב (שם) - נראה לי פשוט דאין פסול מחובר בשחיטה תלוי במחובר לקרקע דוקא דמה ענין מחובר לקרקע לשחיטה והרי הלימוד מויקה את המאכלת שיהא דבר הניקח א"כ מה נפק"מ מחובר לקרקע או לתלוש כל שאינו ניקח, ומהאי טעמא שן מחוברת וציפורן מחובר ג"כ פסול לשחיטה ואין בכל חי חשוב קרקע, רק הטעם לתלוש וחברו כשר בדיעבד משום דלא נלמד רק דבר שלא היה מעולם בכלל לקיחה אבל כל שהיה תלוש פעם אחת לא איכפת לן מה שעששו אינו בכלל ויקח דלא מוכח מקרא רק שיהא מוכן פעם אחת לשחוט בו וכל שהיה יכול לשחוט בו מעיקרו לא איכפת לן מה שנתחבר אה"כ, ולא זכרו מחובר לקרקע רק משום דמחובר מעיקרו כמעט לא תמצא רק בקרקע או בעלי חיים אבל אין הדבר תלוי במחובר לקרקע.

ב. גמ' מגילה (כג.) - ועבד איתקש לקרקעות, דכתיב והתנחלתם אתם לבניכם אחרים לרשת אחזה.

ג. גמ' שבועות (מב:-מג.) - ואלו דברים שאין נשבעין עליהן העבדים, והשטרות, והקרקעות וכו'. דתנו רבנן כי יתן איש אל רעהו כלל, כסף או כלים פרט, לשמור חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון, אף כל דבר המטלטל וגופו ממון, יצאו קרקעות שאין מטלטלין, יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות.

ד. גמ' ב"מ (נו:) - אלו דברים שאין להם אונאה העבדים, והשטרות, והקרקעות, וההקדשות וכו', מנהני מילי, דתנו רבנן וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד, יצאו קרקעות שאינן מטלטלים, יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, יצאו שטרות דכתיב וכי תמכרו ממכר שגופו מכור וגופו קנוי, יצאו שטרות שאין גופן מכור ואין גופן קנוי, ואינן עומדין אלא לראיה שבהם.

ה. גמ' ב"ק (יב.) - דתני אבימי פרוזבול חל על הקרקע, ואינו חל על העבדים, מטלטלין נקנין עם הקרקע, ואינן נקנין עם העבדים. [תוס' ד"ה אנא - אע"ג דבכמה דוכתין אשכחן דמקרקעי דמי לענין אונאה ושבועה אור"י דהכא לא איירי אלא במילי דרבנן].

ו. רשב"ם ב"ב (קכת.) - דנהי דאתקש לקרקעות כדכתיב (ויקרא כה) והתנחלתם ה"מ לדברים הכתובים בתורה כגון לקנותן בכסף בשטר ובחזקה ושלא לישבע עליהן ושאינן בהן אונאה אבל לענין ב"ה כמטלטלי דמי דאין ב"ה סומך אלא על קרקעות שאין יכולין ליאבד ולא לזוז ממקומן אבל אעבדים לא סמכא דעתיה הלכך לא משתעבדי ליה.

ז. נימוקי יוסף ב"ק (לד: בדפי הרי"ף) - והעיקר בזה שבכל דברי תורה עבדא כמקרקעי דמי כשבועה ואונאה ותשלומי כפל ודיני שומרים ופדיון בכור בכל אלו הוציאו מהן קרקעות בכלל ופרט ועבדים שהוקשו להם אבל ההיא דב"ב תלוי בלשון בני אדם אם קורין לעבדים מטלטלין לפי שהן מטלטלין אף על פי שמן הדין הן כקרקעות וההיא נמי דר"נ היינו מפני שאין דעתו של מלוה עליהן לפי שיכול הלוה להבריחן דומיא דמטלטלין וכן בדינא דאגב דאפשר דהוי דין תורה דבקדושין [כו.] מפיק ליה מדכתיב ויתן להן אביהם וכו' ערים בצורות אף הוא תלוי בדעתו של אדם שאדם סומך הדבר המטלטל על הקרקע שהוא עיקר לעולם שאדם סומך בו ולפיכך עבדים כיון שאין אדם סומך עליהם אי אפשר לסמוך מטלטלין עליהם וכ"כ רבינו שמואל ז"ל בבבא בתרא והוא עיקר.

ח. השגות הראב"ד (פ"ה טוען ונטען ה"ד) - ואפשר שאין למדין שבועה לשאר דברים שהרי עבדים של יתומים נדונין כמטלטלין ולענין שבועה אין נשבעין עליהן.

ט. קו' מסורה (חוב' ח' עמ' נו') - דשני מושגים נפרדים המה, המושג של קרקע בניגוד למטלטלין, והמושג של נכסים שיש להם אחריות, בניגוד לנכסים שאין להם אחריות, וכי אמרינן דעבדים הוקשו לקרקעות היינו דוקא היכא דהדין הנהוג בקרקע תלוי במה שיש עליו שם קרקע, דאף עבדים נידונים כאילו יש עליהם שם קרקע למרות מה שבמציאות מטלטלים הם, אבל היכא שהדין הנהוג בקרקע הוא מפני שהם נכסים שיש להם אחריות, ושםפני כן המלוה בטוח הוא בגבית חובו מושג זה איננו עובר לעבדים מכח ההיקש דאפילו בקרקע ממש יש דברים שאין להם אחריות, כגון ענבים העומדים ליבצר.

י. גמ' סנהדרין (טו.) - דתנו, רבי מאיר אומר יש דברים שהן כקרקע ואינן כקרקע, ואין חכמים מודים לו. כיצד, עשר גפנים טעונות מסרתי לך, והלה אומר אינן אלא חמש רבי מאיר מחייב, וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע. ואמר רבי יוסי בר הנינא בענבים העומדות ליבצר עסקינן, מר סבר כבצורות דמיין, ומר סבר לאו כבצורות דמיין. [תוס' ד"ה בענבים (שם) - תימה דפרק נערה (כתובות דף נא: ושם) פריך גבי זיל הב ליה מתמרי דעל בודיא סוף סוף כל העומד לגזוז כגזוז דמי דצריכי לדיקלא קאמינא ומאי פריך והא רבנן דהכא לית להו הך סברא וי"ל דגבי בעל חוב מודה דלא גבי מדבר העומד לגזוז דלא סמכא דעתיה].

יא. תוס' ב"מ (ק:) - ואע"ג דפליגי הכא לענין שבת מודו כולי עלמא דלאו כבצורות דמיין והתולש.

יב. גמ' שבת (פא): - היה מונח על גבי קרקע והניחו על גבי יתדות מחייב משום תולש היה מונח על גבי יתדות והניחו על גבי קרקע מחייב משום נוטע.

יג. רמב"ם (פ"ח שבת ה"ד): - גבשושית של עפר שעלו בה עשבים הגביהה מעל הארץ והניחה על גבי יתדות חייב משום תולש.

יד. רמב"ם (פ"א תרומות הכ"ג-כ"ה): - עפר חוצה לארץ שבא בספינה לארץ בזמן שהספינה גוששת לארץ הרי הצומח בו חייב בתרומה ומעשרות ושביעית כצומח בא"י עצמה וכו', עציץ נקוב וכו' והיה עיקרו בארץ ונפו חוצה לארץ הולכים אחר הנוף.

טו. חי' הר"ן חולין (שם): - תלוש ולבסוף חברו לענין שחיטה מאי. פיר' הכי קמיבעאי ליה לענין ע"א אשכחן דתלוש ולבסוף חברו הוי תלוש משום דקרא דע"א מוכח הכי דמדמעט רחמנא הרים אלמא דוקא הר שהוא מחובר מעיקרו אבל תלוש ולבסוף חברו בביתו נסתר. ולגבי הכשר זרעים אשכחן דאיכא מ"ד דמחובר דמי דמענייניה דקרא נמי הוא דמדכתיב וכי יותן מים על זרע משמע דדוקא חשב לצורך תלוש גמור מכשיר אבל תלוש ולבסוף חברו כמחובר דמי ומבעי לי' גבי שחיטה אי הוי כתלוש והיינו משום דנפקא לן מויקה את המאכלת דמשמע מיני' תלוש גמור כדאשכחן לענין הכשר זרעי' או דילמ' לאו מויקה את המאכלת גמר ופסול מחובר גמיר ליה ותלוש ולבסוף חברו לענין שחיטה כתלוש דמי כדאשכחן לענין ע"א.

טז. חי' הצ"ח חולין (שם): - ובזה היה רבא מסופק, אי דרשינן ויקח שצריך להיות גם תלוש לבסוף בשעת שחיטה, או דמעטינן דוקא חיבור מעיקרו היינו שהיה שייך בו קיחה [דעיקר הדרש הוא מדכתיב ויקח ולא כתיב ויכין כמ"ש התוספות בד"ה מנין לשחיטה וכו', דוק שם] והיה תלוש מתחלה, אבל אם חברו לבסוף אינו ממועט מהאי קרא.

יז. שו"ע (יו"ד סי' ו' סע' ב'): - השוחט בדבר המחובר לקרקע או לגוף, כגון צפורן ושן המחברים בבהמה, שחיטתו פסולה. ובתלוש מן הקרקע ולבסוף חברו בקרקע, לא ישחוט, ואם שחט, שחיטתו כשרה ואפילו אם בטלו, והוא שלא יהא נשרש בארץ אחר שבטלו.

יח. רמב"ם (פ"ה מעילה ה"ה): - אין מעילה אלא בתלוש מן הקרקע אבל הנהנה בקרקע עצמה במחובר לה לא מעל כו', כן המקדיש בית בנוי הדר בו לא מעל.

יט. רמב"ם (פ"ח ע"ז ה"ד): - בית שבנאו העובד כוכבים מתחלה שיהא הבית עצמו נעבד וכן המשתחוה לבית בנוי הרי זה אסור בהנאה.

כ. רמב"ם (פ"ח ע"ז ה"א): - כל שאין בו תפיסת יד אדם ולא עשהו אדם אע"פ שנעבד הרי זה מותר בהנאה, לפיכך עובדי כוכבים העובדים את ההרים ואת הגבעות ואת האילנות וכו' ואת הבהמה הרי אלו מותרין בהנאה.

כא. קו' מסורה (חוב' ח' עמ' נ"ח-נ"ט): - ואמר בזה הגר"מ סאלאוויטשיק ז"ל וכו' דלענין מעילה שהכל תלוי בשם קרקע ומטלטלין התם שפיר מסיק הרמב"ם דבית דינו כמחובר, ומחובר לקרקע דינו כקרקע, ואין בו מעילה, אף בנוגע לאיסור הנאה דעבודה זרה דאין הדבר תלוי בשם קרקע ובשם מטלטלין וכו' דאעפ"י שבודאי דיו כקרקע מכ"מ הרי יש בו תפיסת יד אדם וכו'. דמאי דעבדים הקשו לקרקעות אין זה אא בנוגע לאותן הלכות התלויות בשם קרקע בניגוד לשם מטלטלין אבל בשבת אין הגדרת מלאכת קוצר תלוי בשם קרקע כלל אלא בעוקר דבר מגידולו וכו', אבל בציפורן המחובר לרגל בהמה ואין הרגל משמש את הציפורן לאפשר יותר את מעשה השחיטה, בכה"ג דינו כמחובר, ושחיטתו פסולה, והיינו טעמייהו דאין גדר ענין זה דמחובר ר"ל מחובר לקרקע אשר דינו כקרקע אלא גדרו מחובר לשום דבר אחר חוץ מיד הסכין.

כב. ס' שיעורי הרב (סי' כ"ג): - ונראה להוסיף דלפי יסוד הגר"מ יש ליישב שיטת הרמב"ם בדין תלוש ולבסוף חיברו לענין שחיטה. דהנה כתב הרמב"ם (פ"א שחיטה ה"ט-כ) התולש קנה או שן או שקצר צור או צפורן והרי הן חדין ואין בהן פגם שוחטין בהן, ואם נעצן בקרקע לא ישחוט בהן ואם שחט שחיטתו כשירה. שחט בהן כשהן מחוברין מתחילת ברייתן קודם שיעקב אותן שחיטתו פסולה וכו'. ומדבריו מבואר דס"ל שפסול מחובר לקרקע לענין שחיטה אינו תלוי בשם קרקע אלא בחיבור טבעי דהיינו מה שהדבר מחובר לדבר אחר מתחילת ברייתו. ומה"ט העלה שאם נעץ צור או קנה בקרקע שחיטתו כשירה בדיעבד, דאע"ג דתלוש ולבסוף חברו דינו כקרקע, מכ"מ הואיל והצור או הקנה לא היו מחוברין לקרקע מתחילת ברייתן, ממילא לענין שחיטה דינם כתלוש.